Autor Guste Santini
Petak, 16 Rujan 2011 09:43

Kriza eura nije se mogla riješiti vatrogasnim mjerama. Kriza se je stvarala godinama pa i eventualno njezino rješenje neće trajati manje. Pri tom socijalna cijena koju valja platiti može postati isuviše velika da bi je dužnosnici Grčke mogli/smjeli prihvatiti. Grčka je prva žrtva projekta Euro. Irska, Portugal i, posebno, tranzicijske zemlje će to tek postati.

Euro, čiji tečaj prema američkom dolaru određuju razvijene članice, **predstavlja kriterijalnu funkciju svim nacionalnim gospodarstvima zemalja članica eurozone**
. Slikovito rečeno razvijene zemlje, koje ostvaruju suficit na tekućem računu platne bilance, smatraju da je odnos prema prema dolaru, odnosno drugim valutama u suglasju sa produktivnošću rada i kapitala eurozone. Gospodrstva manje razvijenih zemalja nisu u stanju „poravnati“ svoje interne i eksterne cijene što, po prirodi stvari, rezultira deficitom na tekućem računu platne bilance, odnosno, rastu inozemnog duga. Paritet kupovne snage eura od najrazvijenije do najnerazvijenije zemlje eurozone nalazi se u neodrživo velikom rasponu. Rješenje je moguće naći bilo u povećanju učinkovitosti – produktivnosti - manje razvijenih zemalja, bilo njihovim izlaskom iz eurozone.

Euro je Projekt za dobra vremena. Njemačka je zapravo uvođenjem eura proširila zonu njemačke marke (čitaj: nacionalizirala tržište) što je imalo pozitivne učinke/dobitke za ujedinjeno njemačko gospodarstvo (procjenjuje se u zadnjih dvanaest mjeseci: vanjskotrgovinski suficit – 207 mlrd. $, suficit platne bilance – 178 mlrd. $ ili 4,9% BDP-a, budžetski deficit – 0,5% BDP-a). I ne samo to. Uspostavom eurozone njemačkom je gospodarstvu „olakšana“ amortizacija golemih troškova koji su nastali ujedinjenjem. Ostale razvijenije zemlje eurozone također su „naplatile rentu“, temeljem svoje veće razvijenosti, manje razvijenim zemljama. Sve se je to odvijalo u „veselom raspoloženju“ koji je ustrajno stvarao kreditni balon.
Manje razvijene zemlje imale su iluziju da mogu postati punopravni partneri razvijenijim zemljama što će
, smatrale su one,
rezultirati povećanjem blagostanja.
Kreditni im je balon to pijanstvo omogućio. (Jednako su tako i tranzicijske zemlje, uvođenjem tržišnog modela privređivanja na osnovama neoliberalizma, imale iluziju da će, samo što nije, imati životni standard razvijenih zemljama.) Kriza koja je potom sulijedila pokazala je da su se manje razvijene zemlje „napile“ te je nakon „pijanstva“ uslijedio „mamurluk“.

Dobro je da se otvara rasprava o euru. **Ne radi se samo o Grčkoj** (procjenjuje se u zadnjih dvanaest mjeseci: vanjskotrgovinski deficit – 38 mlrd. $, deficit platne bilance – 31 mlrd. $ ili – 2,9% BDP-a, budžetski deficit – 8,1% BDP-a)
ili drugim manje razvijenim članicama eurozone. Radi se naprosto o „transformaciji" eurozone u održiv projekt.
Pitanje eura sudbonosno je pitanje i za opstanak Europske unije. Više sam puta naglasio da nije slučajno
Velika Britanija
zadržala pravo da upravlja nacionalnom valutom (procjenjuje se u zadnjih dvanaest mjeseci: vanjskotrgovinski deficit – 149 mlrd. $, deficit platne bilance – 56 mlrd. $ ili - 1,7% BDP-a, budžetski deficit - 9,0% BDP-a) i odustala od eura, kao i činjenicu da
Švicarska
(procjenjuje se u zadnjih dvanaest mjeseci: vanjskotrgovinski suficit – 20 mlrd. $, suficit platne bilance – 83 mlrd. $ ili 10,9% BDP-a, budžetski deficit – 0,5% BDP-a) nema interesa za ulazak u Europsku uniju, odnosno eurozonu. Razlozi koji su utjecali na odluku dviju spomenutih zemalja bitna su pitanja kako za Eurosku uniju tako i za eurozonu. U spomenuti klub svakakovalja uvrstiti i čudesno razboritu
Norvešku
(procjenjuje se u zadnjih dvanaest mjeseci: vanjskotrgovinski suficit – 56 mlrd. $, suficit platne bilance – 53 mlrd. $ ili 12,9% BDP-a, budžetski suficit 9,4% BDP-a).

Kinesko gospodarstvo i **Njegovo veličanstvo juan** (vanjskotrgovinski suficit – 162 mlrd. $, suficit platne bilance – 331 mlrd. $ ili 4,1% BDP-a, budžetski deficit – 1,7% BDP-a) mogu stabilizirati euro ali ga i dodatno destabilizrati. Drugim riječima, nije samo dolar „ugrožen" kineskim juanom. Možda je u još većoj mjeri to slučaj s eurom.

Grčki će političari pokazati veliku državničku odgovornost ako napuste eurozonu. Jedanko tako će, prije ili kasnije, razmišljati vlasti u Portugalu, odnosno Irskoj. Broj kandidata će se povećavati iz dana u dan jer **nije vjerojatno da će Njemačka dozvoliti raspravu o možebitnoj targetiranoj inflaciji** .

Sjetimo se slučaja **Argentine** koja se je nakon loših iskustava zbog vezivanja nacionalne valute za dolar „vratila sebi" i od zadužene zemlje postala zemlja koja kontrolira svoje tokove. Tako se procijenjuje da je u zdanjih dvanaest mjeseci ostvarila slijedeće rezultate: vanjskotrgovinski suficit – 11 mlrd. $, suficit platne bilance – 4 mlrd. $ ili 0,8% BDP-a, budžetski deficit – 2,1% BDP-a. Solidno, zar ne?

Poruka hrvatskim vlastima je sasvim jasna. **Nema razloga očekivati da će kuna biti u narednih deset (vjerojatno petanest) godina zamjenjena eurom.**
Navedeni zaključak ima značajne implikacije za postojeću ekonomsku politiku. I dalje, spoznaja da nije realno očekivati uvođenje eura omogućuje promjenu monetarne i kreditne politike. Jasno

promjena monetarne i kreditne politike nema smisla ukoliko se ne promjeni fiskalna politika
. Zadnjih smo dana svjedoci dodatnih neslaganja na relaciji Vlade i centralne banke što nije dobro. U cijelu priču se je uključio i MMF koji će, najavljujem, kao svijetski policajac, postati partnerom novoj vlasti koju ćemo dobiti nakon izbora. Ovo tim više što su problemi stvarani od 1993. godine i nije razumno očekivati da će biti riješeni „preko noći“. Eventualna pobjeda oporbe mogla bi biti „pirova pobjeda“. Neće dobiti, ako pobijede na izborima, samo vlast već i sve probleme koje neće moći bez oporbe, sadašnje vlasti, riješiti. Upravo zato je potrebno otvoriti raspravu o problemima i programima pojedinih stranaka kako bi građani mogli odlučiti tko će na najučinkovitiji način usmjeriti hrvatski broj iz ove oluje.

Temeljni je problem hrvatskog gospodarstva učešće države u finalnoj raspodjeli društvenog proizvoda. Hrvatska bi država trebala smanjiti svoj udio u društvenom proizvodu za gotovo četrdeset posto kako bi hrvatsko gospodarstvo postalo konkurentnije, odnosno kako njezino **učešće ne bi iznosilo više od 30% u finalnoj raspodjeli društvenog proizvoda** . Teško je očekivati da će se u narednih deset godina udio države u finalnoj raspodjeli društvenog proizvoda dostatno smanjiti.